

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศนั้น การพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญ จากแผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแผนงานหลักแผนงานหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพคนไว้ว่า จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพคน โดยสนับสนุนการให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และความสามารถในการทำงานเพื่อประกอบอาชีพ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษา

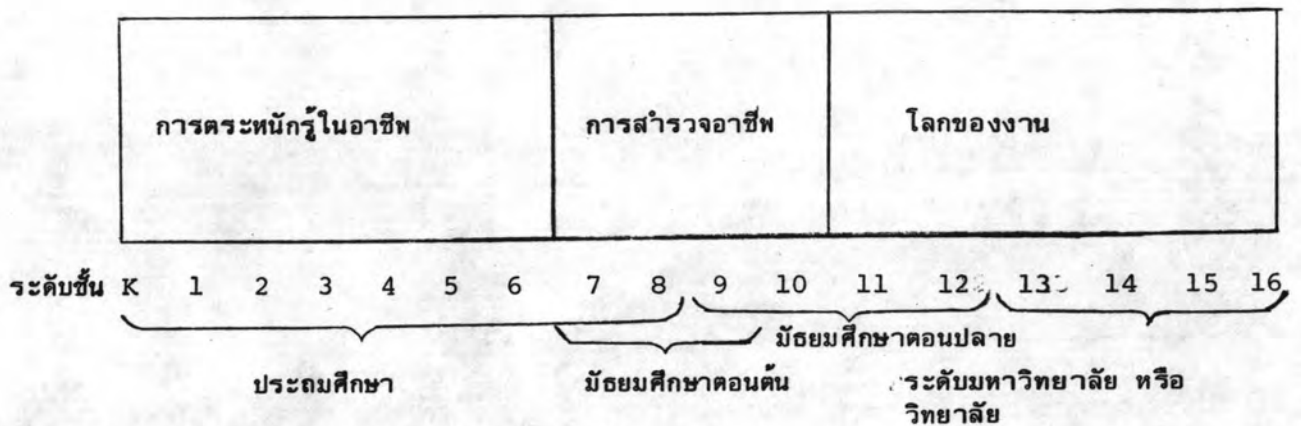
จากที่กล่าวมานี้ จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วยเช่นกัน ในการแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้มีการแนะแนวตั้งแต่ในโรงเรียนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย สำหรับในเรื่องนี้ วัชร ทรัพย์มี, (2521: 4) ได้กล่าวไว้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ต้องมีการวางโครงการระยะยาว โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และจะต้องจัดดำเนินการต่าง ๆ เป็นขั้น ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

การวางโครงการแนะแนวอาชีพในระยะยาวนี้ ได้มีผู้กล่าวถึงไว้ในเรื่องของอาชีพศึกษา (Career Education) ดังต่อไปนี้

ฮอยท์ (Hoyt, Cited by Mortensen, 1976: 459-461) กล่าวว่า อาชีพศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการจัดอาชีพได้เหมาะสมแก่บุคคลและทำให้ประสบผลสำเร็จ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งโรงเรียนและชุมชน ทำให้บุคคลเห็นคุณค่าของงานนำไปสู่โลกของงานอาชีพที่เป็นจริง ฮอยท์ ได้จัดแบ่งอาชีพศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. การตระหนักรู้ (Awareness)
2. การสำรวจและการตัดสินใจของบุคคล (Exploring and personal decision making)
3. การเตรียมตัวเพื่องาน (Implementing work values)

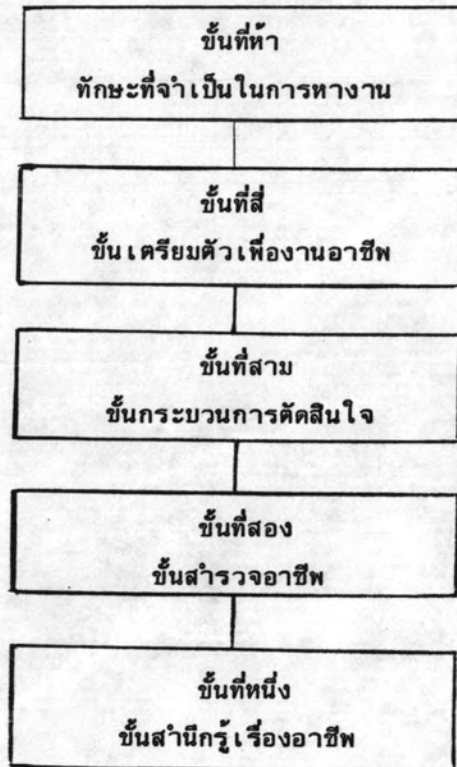
ขั้นตอนเหล่านี้ได้แสดงไว้ในแผนภูมิต่อไปนี้

ไอแซคสัน (Isaacson, 1977 อ้างจาก สวัสดิ์ อุคมโกชน์, 2530) แบ่งการจัดอาชีพศึกษา ตามระดับการศึกษาไว้ว่า

1. ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา ให้ความรู้เรื่องอาชีพ ในแง่ความสำนึก หรือ การรู้จักอาชีพ (awareness) เช่น รู้จักอาชีพที่ใกล้ตัว ความสำคัญและประโยชน์ของอาชีพ ต่อครอบครัวและสังคม
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ความรู้ความเข้าใจงานอาชีพกว้างขวางขึ้น มีการสำรวจความถนัดความสนใจ และความสามารถในอาชีพสาขาต่าง ๆ เพื่อพิจารณาเลือก สาขาอาชีพที่ตรงกัน
3. ระดับมัธยมศึกษา ให้การศึกษาเรื่องอาชีพที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ในตัวผู้เรียน ฝึกทักษะ ความรู้ และเจตคติต่ออาชีพ

นอกจากนี้ นวลศิริ เปาโรหิตย์, (2528: 120-121) ก็ได้กล่าวถึง อาชีพศึกษา
ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาการชนิดหนึ่ง ที่เกิดควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ การจัด
อาชีพศึกษาจึงประกอบด้วยหลักใหญ่ ๆ 5 ขั้นตอน คือ

ซึ่งรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน และระดับชั้น เรียนที่เหมาะสมกับขั้นตอนต่าง ๆ ได้
แสดงไว้ดังตารางต่อไปนี้

ลำดับชั้น	ชั้นเรียน	ลักษณะรายละเอียด
สำนึกรู้เรื่องอาชีพ	ป.1 ถึง ป.6	รู้จักตนเอง โลกของงานอาชีพอย่างกว้าง ๆ ความสำคัญของอาชีพต่อสังคม รับผิดชอบหน้าที่ ของตนเอง
ขั้นสำรวจอาชีพ	ป.6 ถึง ม.3	พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ค่านิยมความ สนใจ ความเกี่ยวข้องของตนเองและงานอาชีพ เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับงานอาชีพมากขึ้น
ขั้นกระบวนการตัดสินใจ	ม.1 ถึง ม.3	เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพ และ ความต้องการของตนเอง เช่น ความสามารถ ทักษะ จุดเด่น รู้รายละเอียดของข้อมูลทางด้าน อาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพของงาน แนวโน้ม ของตลาด ลักษณะของการทำงาน เป็นต้น สามารถเปรียบเทียบข้อมูลของงานอาชีพ และ ของตนเอง และนำมาพิจารณาในการตัดสินใจ วางแผนการเลือกอาชีพในอนาคต
ขั้นเตรียมตัวเพื่องาน	ม.4 ถึง ม.6	เข้าใจข้อมูลทางอาชีพอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ ข้อมูลทางด้าน สังคมวิทยา และจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพ สำรวจความสามารถและความพึงพอใจของตนเอง ในการเลือกอาชีพ
ทักษะที่จำเป็นในการ ทำงาน	ม.6 และระดับ อุดมศึกษา	เรียนรู้ทักษะของการหางาน การสัมภาษณ์ การ เขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกใบสมัคร เป็นต้น วิเคราะห์เป้าหมายทางอาชีพอีกครั้ง โดยคำนึงถึงความสนใจ และความถนัดส่วนบุคคล เสริมสร้างทักษะในการเข้าไปสู่งานที่ได้วาง เป้าหมายเอาไว้

จากคำกล่าวของ ฮอยท์, ไอแซคสัน และ นวลศิริ นี้ พอจะมองเห็นได้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ในการแนะแนวอาชีพจะเกิดต่อเนื่องกัน ซึ่งการตระหนักรู้หรือการสำนึกในอาชีพเป็นขั้นตอนแรกที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน และเนื่องจากไม่มีผู้ใดได้ศึกษาตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนไทยไว้เลย ผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจที่จะศึกษา โดยได้ใช้แบบสำรวจการตระหนักรู้จากต่างประเทศ มาดัดแปลงปรับปรุงเพื่อใช้กับนักเรียนไทย

ในการนำแบบสำรวจมาแปลและดัดแปลงเพื่อใช้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษานี้ เพื่อให้ได้ผลที่จะนำมาช่วยปรับปรุงแก้ไขแบบสำรวจนี้ต่อไป ซึ่งจะทำให้ได้แบบสำรวจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้มีการวิเคราะห์ตัวประกอบใน 2 ระดับ คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวประกอบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนนางสาวไพบุลย์ ใจชอบธรรม ได้วิเคราะห์ตัวประกอบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนที่จะวิเคราะห์ตัวประกอบนั้น ผู้วิจัยและนางสาวไพบุลย์ ใจชอบธรรม ได้ช่วยกันนำแบบสำรวจ Vocational Awareness Index มาแปลและเรียบเรียงใหม่ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจความตรงเชิงเนื้อหา แล้วช่วยกันปรับปรุงแก้ไขใหม่ เมื่อเสร็จแล้วจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียน นำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง รวมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เมื่อได้แบบสำรวจฉบับนี้แล้ว จึงนำไปใช้ศึกษาตัวประกอบของการตระหนักรู้ในอาชีพของแต่ละระดับชั้น ซึ่งเมื่อได้ศึกษาตัวประกอบของทั้งสองระดับชั้นนี้แล้ว จะทำให้มองเห็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขแบบสำรวจการตระหนักรู้ในอาชีพได้มากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาตัวประกอบของการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2530 ในกรุงเทพมหานคร
2. งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา เฉพาะตัวประกอบของการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2530 ในกรุงเทพมหานคร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ถือว่ากลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสำรวจการตระหนักรู้ในอาชีพตรงตามความรู้สึกที่แท้จริง
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสำรวจของกลุ่มตัวอย่าง ไม่ขึ้นกับตัวแปรด้านเวลา และสถานที่ที่เก็บข้อมูล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การตระหนักรู้ในอาชีพ หมายถึง การที่บุคคลใช้ความรู้สึกสำนึกในประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองมีส่วน เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาอาชีพ หรือการพิจารณาอาชีพจากความ เชื่อของตนเอง โดยดูจากการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่แสดงออกมาว่าเป็นกิจกรรมที่มีผลดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยประเมินจากการตอบแบบสำรวจการตระหนักรู้ในอาชีพ ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสำรวจ Vocational Awareness Index ของลอเรนซ์ อี เคอร์ี เกี่ยวกับการตระหนักรู้ในประสบการณ์ทางอาชีพ 7 ด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว ชุมชนสิ่งแวดล้อม การศึกษา เชื้อชาติ เพศ สมรรถภาพทางกายและค่านิยม ซึ่ง พรรณราย ทรัพย์ะประภา ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจ Work Value Inventory ของโดนัล อี ชูปเปอร์

2. ตัวประกอบ หมายถึง มิติของการตระหนักรู้ในอาชีพ ซึ่งบรรยายโดยตัวแปร
ที่มีค่านำหนักตัวประกอบสูงบนตัวประกอบนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าตัวประกอบ ได้แก่

1) การตระหนักรู้ในสภาพสังคม เศรษฐกิจ หมายถึง ความรู้สึกถึงสภาพความ
เป็นอยู่ ความมีเกียรติ ความมีอำนาจ รวมทั้งรายได้ที่จะได้รับจากอาชีพนั้น ๆ ทำให้มีผลต่อ
การพิจารณาอาชีพ

2) การตระหนักรู้ในสภาพครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกถึงการสนทนา
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการปรึกษาหารือแนะนำของสมาชิกภายในบ้าน รวมทั้งญาติพี่น้อง
มีผลต่อการพิจารณาอาชีพ

3) การตระหนักรู้ในสภาพชุมชนสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกถึงเพื่อนบ้าน
การคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน มีผลต่อการพิจารณาอาชีพ

4) การตระหนักรู้ในด้านการศึกษา หมายถึง ความรู้สึกถึงการเข้ารับการศึกษ
ในโรงเรียน การได้รับคำแนะนำจากครู และระดับผลการเรียน มีผลต่อการพิจารณาอาชีพ

5) การตระหนักรู้ในเชื้อชาติ หมายถึง ความรู้สึกถึงคนไทยที่มีเชื้อชาติต่าง ๆ
ก็จะมีโอกาสและความสามารถในการเลือกอาชีพได้ต่างกัน

6) การตระหนักรู้ในเพศ หมายถึง ความรู้สึกถึง เพศชาย เพศหญิง มีโอกาส
และความสามารถในการเลือกอาชีพได้ต่างกัน

7) การตระหนักรู้ในสภาพร่างกาย หมายถึง ความรู้สึกถึงความแข็งแรง
ความสมบูรณ์ของร่างกาย และประสาทสัมผัสทั้งหลาย มีผลต่อการพิจารณาอาชีพ

8) การตระหนักรู้ในค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกถึง มีสิ่งที่คนในสังคมนั้น
เห็นว่ามีคุณค่ายอมรับมาปฏิบัติกันนั้น เป็นสิ่งที่จูงใจนำมาคิดพิจารณาถึงอาชีพต่าง ๆ ได้

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2530 ในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงตัวประกอบสำคัญของการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียน
2. เป็นแนวทางสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวจะได้นำผลการวิจัยนี้ไป
จัดพิมพ์เป็นแบบสำรวจการตระหนักรู้ในอาชีพ เพื่อใช้ในการแนะแนวได้ต่อไป
3. ทำให้หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ ได้รู้แนวทางที่จะ
ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ในอาชีพได้มากยิ่งขึ้น